

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep

0033 OSLO

04 / 1944	135
28.02.2005	
521	

Vår dato
24.02.2005
Saksbehandler
Barbro Bjørnsen tlf. 51 65 33 08

Vår ref.
Saksnr.: 03/00021-015
Deres ref.

Arkivkode
S01 &13

MELDING OM POLITISK VEDTAK - HJEMFALL - HØRINGSUTTALELSE

Kommunestyret behandlet i møte 17.02.2005 sak 0029/05.

Kommunestyrets vedtak:

Pkt. 1, 2a,c, 3 og 4 ble enstemmig vedtatt i samsvar med formannskapetets innstilling.

Pkt 2b ble vedtatt med 28 mot 13 stemmer :

1. *Kommunestyret i Sola stiller seg ikke bak det som oppfattes som flertallsforslaget i utredningen om hjemfall*
2. *Kommunestyret slutter seg til felles høringsuttalelse fra eierkommune i Lyse og vil særlig bemerke:*
 - a. *Det er ikke akseptabelt at et nytt regelverk utformes uten at de rettslige forhold knyttet til EØS-avtalen er klarlagt.*
 - b. *Eierkommunene mener prinsipielt at hjemfallsinstituttet bør avvikles og at nasjonal styring og kontroll med forvaltningen av naturressursene bør ivaretas av et nytt konsesjonsregime.*
 - c. *Før nytt regelverk behandles av Stortinget, må reelle alternativer til videreføring av hjemfall være utredet og fremsatt.*
3. *Under forutsetning av at hjemfallsinstituttet blir videreført og da også til å omfatte de kommunalt eide kraftverkene, har kommunene rett til full kompensasjon. Kompensasjonsordningen må hjemles i nytt lovverk.*
4. *Kommunestyret ber om at vedtaket og punkt 3 i denne saken oversendes OED som høringsuttalelse fra Sola kommune.*

Behandling:

Et mindretall på 13 stemmer stemte for forslag fremmet av Rein Osmundsen:

Pkt. 2b utgår.

Med hilsen
POLITISK SEKRETARIAT

Ruth Ottesen
leder

Barbro Bjørnseth
konsulent

Vedlegg: Saksprotokoll

Kopi:

Kommunenes Sentralforbund, Postboks 1378 Vika , 0114 OSLO
Lyse Energi AS, Postboks 8124 , 4069 STAVANGER

Innstilling fra Formannskapet , sak 0034/05 - 08.02.2005:

Formannskapets enstemmige innstilling i samsvar med rådmannens tilråding:

1. *Kommunestyret i Sola stiller seg ikke bak det som oppfattes som flertallsforslaget i utredningen om hjemfall*
2. *Kommunestyret slutter seg til felles høringsuttalelse fra eierkommune i Lyse og vil særlig bemerke:*
 - a. *Det er ikke akseptabelt at et nytt regelverk utformes uten at de rettslige forhold knyttet til EØS-avtalen er klarlagt.*
 - b. *Eierkommunene mener prinsipielt at hjemfallsinstituttet bør avvikles og at nasjonal styring og kontroll med forvaltningen av naturressursene bør ivaretas av et nytt konsesjonsregime.*
 - c. *Før nytt regelverk behandles av Stortinget, må reelle alternativer til videreføring av hjemfall være utredet og fremsatt.*
3. *Under forutsetning av at hjemfallsinstituttet blir videreført og da også til å omfatte de kommunalt eide kraftverkene, har kommunene rett til full kompensasjon.
Kompenasjonsordningen må hjemles i nytt lovverk.*
4. *Kommunestyret ber om at vedtaket og punkt 3 i denne saken oversendes OED som høringsuttalelse fra Sola kommune.*

RÅDMANNENS TILRÅDING TIL VEDTAK:

1. *Kommunestyret i Sola stiller seg ikke bak det som oppfattes som flertallsforslaget i utredningen om hjemfall*
2. *Kommunestyret slutter seg til felles høringsuttalelse fra eierkommune i Lyse og vil særlig bemerke:*
 - a. *Det er ikke akseptabelt at et nytt regelverk utformes uten at de rettslige forhold knyttet til EØS-avtalen er klarlagt.*
 - b. *Eierkommunene mener prinsipielt at hjemfallsinstituttet bør avvikles og at nasjonal styring og kontroll med forvaltningen av naturressursene bør ivaretas av et nytt konsesjonsregime.*
 - c. *Før nytt regelverk behandles av Stortinget, må reelle alternativer til videreføring av hjemfall være utredet og fremsatt.*
3. *Under forutsetning av at hjemfallsinstituttet blir videreført og da også til å omfatte de kommunalt eide kraftverkene, har kommunene rett til full kompensasjon.
Kompenasjonsordningen må hjemles i nytt lovverk.*
4. *Kommunestyret ber om at vedtaket og punkt 3 i denne saken oversendes OED som høringsuttalelse fra Sola kommune.*

RÅDMANNENS SAKSUTREDNING

Saken skal behandles i følgende utvalg:

Formannskap

Kommunestyre

Vedtaket ekspederes til:

Kopi til:

Informasjonsmåte:

Oversikt over trykte vedlegg:

Skriv fra KS til kommunesektoren

Brev fra Lyse Energi AS, datert 21.01.2005

Andre dokumenter i saken:

Sammendrag av NOU'en

FAKTA:

Sola kommunestyre behandlet i møte 27.03.03 sak 0019/03, og fattet slikt enstemmige vedtak i samsvar med formannskapets innstilling:

Det vises til "Høringssak - endringer i industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven" som ble sendt ut av Olje-og energidepartementet (OED) 29.11.02.

1. Sola kommune vil som medeier i Lyse Energi A/S anmode departementet om å nedsette et bredt sammensatt lovutvalg som utreder behovet for endringer i lovverket. Hvis det konstateres behov for endringer, bør departementet utrede flere alternativer. Man bør se nærmere på konsekvensene av de ulike alternative endringene for alle impliserte parter. Det må sikres en helhetlig behandling i forhold til alle juridiske implikasjoner av endringer.

Endelig bør man sikre en helhetlig gjennomgang av rammebetingelsene i kraftbransjen ved å se eventuelle endringer i industrikonsesjonsloven og vassdragsreguleringsloven i sammenheng med at kraftbeskatningen er under ny vurdering.

2. Under enhver omstendighet vil Sola kommune ikke akseptere at slik avståelse av verdier til staten som foreslått, kan skje uten full erstatning slik som Grunnloven § 105 foreskriver. Verdiene er skapt lokalt over tid, som følge av lokal dugnadsånd og ikke uten vesentlig risikoeksponering da grunnlagsinvesteringene ble foretatt.

Den 30. november 2004 avleverte Hjemfallsutvalget sin innstilling til Olje- og energiministeren. I skriv av 1. desember 2004 sendte departementet utredningen med forslag til nye regler om hjemfall ut på høring med frist 1. mars 2005.

Spørsmålet om hjemfall og måten hjemfallsinstituttet innrettes på, har vesentlige konsekvenser for kommuner og fylkeskommuner som er eiere av kraftverk. Etter initiativ fra administrasjonen i Lyse Energi AS ble det den 13.12.04 avholdt et uformelt arbeidsmøte der saken ble drøftet på generell basis og spørsmålet om å lage en felles uttalelse fra eierne ble reist. En arbeidsgruppe bestående av rådmennene i Eigersund og Klepp og rådgiver i stab hos rådmannen i Sandnes har i samarbeid med administrasjonen i Lyse utarbeidet foreliggende felles grunnlag for uttalelse til høringsforslaget. Underveis har gruppen også hatt kontakt med Kommunenes Sentralforbund (KS). KS har representert kommunesektoren i utvalget. En oppsummering av forslagene i NOU'en, samt KS sine syn på forslagene er sendt ut i skriv av 30.12.04 til kommunesektoren (se vedlegg).

På dette grunnlaget fremmer rådmannen felles forslag til uttalelse fra eierkommunene i Lyse om hjemfallsutvalgets innstilling.

ESA har gitt uttrykk for at dagens konsesjonsregler i vannkraftsektoren er i strid med EØS-avtalens regler om fri etableringsrett og frie kapitalbevegelser. Private aktører har i dag tidsbestemte konsesjoner på 60 år med påfølgende hjemfall til staten, mens offentlige aktører har tidsubestemte konsesjoner. Det er forskjellesbehandlingen av aktørene som ESA anmerker, ikke hjemfallsinstituttet. Norges standpunkt er at konsesjonsbestemmelsene er et ledd i ressursforvaltningen og faller utenfor EØS-avtalens område. Høsten 2001 startet en interdepartemental gruppe arbeidet med å vurdere hjemfallsordningen ift. ressursbruk og konkurranse i kraftsektoren. Forslaget var ute på høring 1. kvartal 2003 og det ble reist kritikk til prosessen og krevd at et bredt sammensatt utvalg foretok en ny vurdering. På denne bakgrunn ble Hjemfallsutvalget oppnevnt i april 2003. Overfor ESA er saken stilt i bero i påvente av lovendringer.

Mandatet som er gitt utvalget har lagt til grunn at hjemfallsinstituttet skal videreføres og utvalget skal ut fra dette foreslå endringer. Avvikling er ikke et alternativ som utvalget skal utrede. Samtidig oppstiller mandatet at erstatningsplikt ved hjemfall ikke inngår i utvalgets arbeid. De rettslige forholdene til EØS-avtalen var ikke nærmere avklart da utvalget startet sitt arbeid. Utvalget har selv trukket inn ulik kompetanse på dette underveis.

Utredningen som nå foreligger gir klart uttrykk for kompleksiteten i saken. Utvalget har ikke greid å samle seg om en anbefaling av modell for fremtidig hjemfall. På samtlige seks prinsipielle områder som utredningen behandler, er det dissenser og flere forslag. Dette gjør at utredningen som sådan i liten grad gir nødvendige avklaringer om et fremtidig lovverk for kraftsektoren. Utvalget har på denne bakgrunn i liten grad gått inn på og synliggjort de direkte konsekvensene av lovforslagene.

Modeller for hjemfall: Det fremmes **tre ulike modeller**. Et flertall foreslår partielt hjemfall med 2/3 til staten og 1/3 til konsesjonæren som gjøres gjeldende for alle aktørene. Staten og konsesjonæren beslutter i fellesskap hvorledes videre drift av anlegget skal organiseres. Et mindretall foreslår tradisjonelt hjemfall for alle konsesjonærene med kompensasjon på inntil 20% av hjemfallets markedsverdi. Staten beslutter om oppgjøret skal skje i form av økonomisk vederlag eller eierandeler. Et annet mindretall foreslår prinsipielt transaksjonsmodellen. Det innebærer at dagens offentlige eiere beholder sine andeler og tidsubegrensede konsesjoner inntil bestemte transaksjoner, f.eks salg, utløser nye konsesjonsregler og hjemfall inntreffer. Subsidiært går dette mindretallet inn for rettighetsmodellen. Det betyr at fra lovtidspunktet gis offentlige eiere rett til andel av hjemfalte anlegg tilsvarende en verdi på 45% på hjemfallstidspunktet.

Konsesjonsperiodens lengde: Flertallet foreslår at alle konsesjonærene med konsesjon fra lovtidspunktet gis konsesjonsperiode på 75 år. Mindretallet foreslår at gjeldende konsesjonsperiode på 60 år videreføres.

Hvilke fallrettigheter skal omfattes ?: flertallet foreslår at alle vannfall som benyttes til kraftproduksjon, ervervet etter 1909 og som utbringer mer enn 4.000 naturhestetekrefter, skal omfattes av det nye regelverket. Et mindretall foreslår at de private konsesjonærerens konsesjonsperiode løper videre og at de offentlige beholder sine tidsubegrensede konsesjoner (jfr. transaksjonsmodellen). Private med erverv før 1909 bør også omfattes av nytt regelverk.

Fordelingen av verdier ved hjemfall: Utvalget er *enige om* at dagens ordning med foregrepet hjemfall videreføres. Det er videre enighet i utvalget om å åpne for at alle vannfallsrettigheter med vilkår om hjemfall kan leies ut. I dagens regelverk er inntatt at ved hjemfallstidspunktet gis vertskommuner rett til inntil 1/3 av de hjemfalte verdier. Begrensninger er lagt ved en trappetrinnsmodell. Dette prinsippet viderefører utvalget. *Flertallet* går inn for å moderere trinnene i modellen, og når vertskommunen har fått sin andel, skal overskytende 1/3 tilfalle en større region. *Et mindretall* går imot at en større region skal kompenseres.

Erstatningsplikt ved hjemfall: Utvalget har vært avskåret fra å behandle spørsmålet om et nytt hjemfallsregime utløser erstatningsplikt ved hjemfall av de offentlige eide kraftverk jf. Grunnlovens §105. Et mindretall er av den prinsipielle oppfatning at dette inntreffer. Et annet mindretall er uenig i at dette faller utenfor mandatet og har avgitt særmerknad om spørsmålet.

Forholdet til EØS-avtalen: Utvalget har ikke avlagt noen entydig avklaring på om forslagene er ihht. EØS-regelverket. Det er ulike syn i utvalget hvorvidt modellene og forslagene er ihht regelverket eller ikke. Representanten fra KS har prinsipielt tatt til orde for at staten må foreta avklaring med ESA og viser til at drøftinger i andre saker på andre områder har resultert i fremforhandlede løsninger, og følgelig blitt en ikke-sak.

VURDERING:

Lyse Energi AS er et heleid kommunalt selskap med 16 kommuner i Sør-Rogaland som aksjonærer. Med en samlet midlere årsproduksjon på omlag 5,6 TWh utgjør det nesten 5% av landets samlede årsproduksjon (118 TWh). Ved etableringen av selskapet 1.1.1999 overførte eierkommunene sine verdier, og det ble etablert et ansvarlig lån på kr 3,0 mrd. Regionen står overfor betydelige utviklings- og utbyggingsoppgaver fremover. Dette stiller krav ikke bare om samarbeid i løsninger hva gjelder samordnet areal og transport, men like mye reiser det krav om dyktighet mht. redusert og riktig energibruk som bidrar til en fremtidsrettet bærekraftig utvikling av regionen. Lyse spiller her en sentral rolle i utbyggingen av slike robuste energi- og kommunikasjonsløsninger. Eierkommunene har derfor fokusert på å utvikle selskapet slik at det bidrar til utviklingen av regionen samlet og næringsutviklingen spesielt. Kommunene i Rogaland eier en stor andel av kraftressursene i fylket. Flertallsforslagene innebærer derfor at det offentlige eierskapet skyves fra kommunesektoren til staten og ikke en omfordeling slik det fremstilles i utredningen.

På dette grunnlaget er eierkommunene i Lyse Energi AS sterkt kritiske til forslagene som fremmes av flertallsinnstillingene i utredningen. Eierkommunene vil spesielt fremholde følgende synspunkter:

1. Forholdet til EØS-regelverket

Forvaltningen av vannkraftressursene er en samfunnsmessig betydningsfull oppgave, hvor Norge de siste vel 100 årene har hatt et lovregime som sikrer nasjonal styring og kontroll, gjennom avklarte og forutsigbare rammevilkår for at kommunesektoren utøver det aktive eierskap og lokalt og regionalt. Det er derfor uheldig at utvalget ikke er gitt anledning til å arbeide mer grundig igjennom alle prinsipielle sider av sakskomplekset. For eierkommunene er det derfor uakseptabelt at et nytt regelverk utformes uten at de rettslige forhold knyttet til EØS-avtalen er klarlagt.

2. Alternativer til hjemfallsinstituttet som nasjonalt styringsgrep

Eierkommunene er enige i at forvaltningen av vannkraftressursene og behovet for nasjonal styring og kontroll må ligge fast. Det er imidlertid beklagelig at utvalget har vært avskåret fra å vurdere og legge frem reelle modeller for alternativer til hjemfallsinstituttet. Dagens regelverk er komplisert både for myndighetsutøver, konsesjonærer og offentlige eiere. Samtidig er en kjent med at for utvinning av olje og gass på norsk kontinentalsokkel er det utviklet et rettslig rammeverk med konsesjoner, vilkår og skatteleggingssystem som nettopp sikrer nasjonal styring og kontroll med utnyttelsen av naturressurser. Alternativer til hjemfall må utredes, slik at nytt regelverk blir et effektivt rammeverk for kommunenes utøvelse av en aktiv og fremtidsrettet eierstyring i kraftselskapene til beste både for selskapet og fellesskapet.

Eierkommunene mener derfor at alternativer til hjemfallsinstituttet må utredes, før saken om lovendringer fremmes for endelig behandling i Stortinget.

3. Kompensasjon ved fortsatt hjemfall

En langsiktig målsetning om statlig eierskap av en naturressurs som vannkraft kan en isolert sett ha en viss forståelse for. En slik overtakelse krever dog en legitimitet, og det er derfor en forutsetning at erstatningsspørsmålet er inngående drøftet og avklart. Utvalget er i sitt mandat avskåret fra dette. Et ensidig vedtak om statlig overtakelse av rettighetene om 75 år betyr i realiteten en konfiskering av kommunal og fylkeskommunal eiendom uten erstatning for økonomisk tap. Det blir fremholdt at kompensasjon til kommunene ved hjemfall medfører at verdiene som legges til kommunene er for store til å forvaltes lokalt og videre at det kan medføre store ulikheter mellom kommunene. Eierkommunene i Lyse mener at forvaltningen av felles store samfunnsmessige verdier bør skje lokalt/regionalt. Gjennom videre utvikling av inntektssystemet for kommunesektoren, kommuneloven, herunder forskrifter om budsjett og regnskap og oppgavefordelingen mellom staten og kommunene ligger det samlet sett allerede et robust grunnlag for håndteringen av statens kompensasjon til kommunene ved hjemfall til fellesskapets beste.

Eierkommunene i Lyse mener at Grunnloven §105 kommer til anvendelse ved hjemfall av Lyse. Dette synet ble senest fremholdt i høringsuttalelsen av mars 2003. Dersom staten ensidig vedtar hjemfall uten full erstatning, vil Lyses eiere vurdere å fremme erstatningskrav.

Hjemfall av offentlig eierskap svekker verdiskapningen regionalt

Flertallsforslaget innebærer at staten og konsesjonæren beslutter i fellesskap hvorledes videre drift av anlegget skal organiseres etter hjemfall. Det åpnes videre opp for at alle gis adgang til utleie. Eierkommunene er spørrende til de reelle virkningene av et slikt felles eierskap og en utleieordning. Muligheter for omstilling og fornying i selskapene begrenses, og det kan bli en uønsket monopolsituasjon av leietakere. Konkurransvilkår som vil gjøres gjeldende ved utleie, er i liten grad redegjort i utredningen.

Eierkommunene mener at en fremtidig eiermodell der staten og konsesjonær skal ha en form for felles styring, er lite hensiktsmessig. Kommunene utgjør ett av tre forvaltningsnivå med selvstendig ansvar og myndighet innenfor det til enhver tid gitte lovverk. Den foreslåtte videreføring av hjemfallsinstituttet medfører at viktige samfunnsoppgaver som forvaltes lokalt og regionalt, i realiteten blir tillagt staten. Kommunene blir avskåret fra å utøve viktige oppgaver slik som styring og forvaltning av vannkraftressursene på vegne av fellesskapet. Allerede på kort sikt kan dette også innebære økonomisk konsekvenser for kommunene. Samfunnsoppgaver som i dag f.eks. Lyse Energi AS deltar i, er med på å bidra til bærekraftig

utvikling og gir samtidig viktige renteinntekter og utbytte til eierkommunene. Vesentlige endringer av selskapets rammevilkår vil således kunne bety at disse virkningene reduseres.

Eierkommunene mener at den foreslåtte videreføringen av hjemfallsinstituttet svekker kommunenes muligheter til utøvelse av eierrollen i kraftsektoren og derigjennom kommunens tildelte oppgaver som lokal og regional samfunnsaktør og forvalter til beste for fellesskapet.

RÅDMANNEN I SOLA, 31.01.2005

Trond Nerdal
rådmann

RETT UTSKRIFT
Politisk sekretariat